

רדאר ה- isness / נעמה זוסמן

מושג ה- isness נמצא בשימוש בשדות פילוסופיים, דתיים, מטאפיסיים, פוליטיים, ואף השיח הליברלי אינו חף משימוש בו. על פי מילון אוקספורד, הפעם הראשונה בה הופיע מושג זה בדפוס הייתה בשנת 1865, בהקשר הגליאני. isness מסמן חוויה ישירה של הוויה, את העובדה שדבר הוא דבר בפני עצמו, את האיכות שלו, או את מצבו הקיומי או העובדתי. מעין תחליף ל- being שעושה שימוש במילה is והסיומת ness (המציינת מצב או תנאי). is-ness. בשנת 2010, הקלאסיפיקציה והקיטלוג רתמו גם הם את ה- isness לשורותיהם, והפדרציה הבינלאומית של אגודות ומוסדות הספרייה הטמיעה את המושג בתהליכי קיטלוג, וזאת, כדי לתאר באמצעותו היבטים שעונים על השאלה מהי היצירה, לרוב על פי צורה, ז'אנר, או קהל יעד. ה- isness של האובייקט המקוטלג יכול להיות פיזי ואו מהותי, למשל, מחזה, ספר, מבנה ארכיטקטוני, ביוגרפיה, חפץ שימושי, חפץ קדוש, סונטה, מפה, רישום, ציור, ebook, צילום ועוד. זאת ועוד, מתוך נסיון ליצור אוצר מילים ויזואלי ולקשר בין מאגרי מידע שונים, ה- isness התקבל כמעין תג אינדקסיאלי (Indexing Type) אשר מסמן את אותו אובייקט מקוטלג כדבר עצמו (אותו isness), להבדיל מתיאור אחר שלו באמצעות, למשל, ציור. לדוגמא, על הרקורד הביבליוגרפי של צילום של ראש חץ עשוי אבן מהתקופה הארכאית, המוצג במוזיאון להסטוריה בשיקאגו, תופיע המילה isness כי זהו צילום של הדבר עצמו (של אותו ראש חץ עשוי אבן מהמוזיאון להסטוריה בשיקאגו) ולא תיאור שלו באמצעים אחרים. תיוג זה יקבלו גם צילום הפרמידה בכניסה למוזיאון הלובר ומסגד האיה סופיה באיסטנבול, משום שאלו דוגמאות למבנים ארכיטקטוניים קיימים, ולא ייצוג שלהם, כמו למשל ציור, או סקיצה. מעין תג בקרת איכות שמבטיח לנו כי הדבר הוא הוא ההוויה ולא ייצוג אחר שלה. ישנה כמובן סתירה מובנית בעצם תיוג צילום של מבנה ארכיטקטוני או של ראש חץ עשוי אבן בתג ה- isness, גם אם הרציונל העומד מאחורי מהלך זה, הוא תיוג וקישור בין מאגרי מידע שונים. ה- isness לא עוד סמן של חוויה ישירה, אלא התג המסמן את אותה חוויה ישירה באמצעות ייצוג שלה בצילום (למרות שה- isness לא חייב להיות דווקא צילום). מעבר לכך, גם הבחירה של הספרייה, כגוף אינסטיטוציוני, במושג זה והטמעתו כחותם החוויה הישירה לחוויה עקיפה, גם היא מעוררת שאלות רבות.

כך, תפקיד ה- isness אינו מתמצה עוד בחוויה עצמה של ההוויה, בנוכחות, אלא גם בייצוג שלה, בתיוג שלה ככזו, ויותר מכך, בגישה אליה (access) – כלומר, בצעדים המובילים אל האובייקט המקוטלג. היבט אחרון זה של גישה, עובר שיבוש מהותי בהוויה העכשווית שלנו, שהרי הקורונה מוליכה אותו למצבים אבסורדיים אשר באים לידי ביטוי בצורות שונות. לפיכך, גם תג האיכות אשר מבטיח לנו קטלוג הספרייה, או המוזיאון, או מרכז המחקר, זה שאומר: הנה הדבר עצמו, ה- isness, מתרחק מאיתנו ומתקרב אלינו כאחת. כי מה שהחל במקורו של המושג כחוויה הבלתי אמצעית של

ההוויה עצמה, וקיבל תחת הספרייה את תג האינדקס של אותה חוויה, גם אם אינה ישירה, הופך בצורה משובשת לחוויה הבלתי אמצעית.

החשיבות הגדלה של התג אינה דבר של מה בכך, משום שבקשר ובמתח בין נוכחות (דברים שבעולם, isness) לבין הפרזנטציה שלה (היכולת של מילים וסמלים לעצב ולהנגיש isness), חוויית ה- isness שלנו נסמכת יותר מתמיד על אחרים כדי לברר את אותה חוויה, לקטלג ולתייג אותה, ולקבל גישה אליה. אלא שהצמדת קוד ה- isness לאובייקטים המקוטלגים, מעלה תהיות אשר רלבנטיות אף מעבר לגבולות קטלוג הספרייה.

האם דבר שאינו מקבל את תג ה- isness אינו נגיש—מה מעמדו בהיתכנות החוויה ההולכת ונעשית מתווכת ומיצגת עבורנו?

ובנוסף, האם חוויה ישירה יכולה לעקוף את מערכות התיווך והייצוג, אשר פועלות בשם הגישה?

תג ה- isness מסמן מגוון רחב של חששות ארוכות שנים, ובין היתר חוזר להוראתו של אפלטון לחצוב או לחתוך את הטבע במפרקיו ("cut/curving nature at its joints"). נסיון לשליטה באמצעות תיוג וקטלוג, כמו גם הדרך המסוימת להבין, להציג, ולאפשר גישה (access). אלא שבסופו של יום-קורונה, התועלת של ה- isness היא בהפעלת הגמישות (שלנו) בהתייחסות אליה. הכרה בצורך בגמישות אפיסטמולוגית, כמו גם גמישות רטורית שחומקת מרדאר ה- isness, כדי לקבל גישה לחוויה.

נעמה זוסמן היא אמנית ודוקטורנטית בתכנית ללימודי תרבות. המחקר שלה עוסק בספרי אמן (Artists' Books) כשדה של נסיון, פוטנציאל וביקורת. www.naamazussman.com.